

*Utrecht University and Colonial Knowledge,
Studying, Measuring, and Educating since 1636*

Henk J. van Rinsum



Utrecht University was founded in 1636, and from its inception, it had a connection with the 'colony'. Shortly thereafter, ministers educated at Utrecht university were sent out to the 'trading churches' under the administration of the West India Company and the Dutch East India Company. These ministers brought with them the theology of theologians including Voetius (1589-1676) and Hoornbeeck (1617-1666) to their new world. Utrecht's theology embodied the principles of genuine and devout Reformed faith within the context of the public Reformed church.

Exploration

This new world discovered after 1492 accommodated individuals practicing diverse religions, speaking different languages, and abounding with previously undiscovered flora and fauna. It was systematically classified, collected, depicted, and described by scholars, among them those from Utrecht University. Consequently, it evolved into an essential component of our realm of knowledge, and this knowledge held substantial influence.

Experiment and Exploitation

During the expansion of colonial society, especially in the latter half of the nineteenth century, the spirit of exploration gradually shifted towards exploitation and the imperative experiments necessary for the burgeoning natural sciences. The Netherlands' position as a colonial powerhouse facilitated the development of various disciplines during this era.

The natural sciences, including biology, geology, and pharmacy, experienced significant advancements thanks to their ties with the colonies. In the late nineteenth and early twentieth centuries, there was a cyclical migration of Dutch academics, particularly in the physical sciences,

who received their education in the Netherlands at Dutch universities. They secured employment opportunities in the colonies, where they engaged in research at experimental stations or took part in expeditions, gathering various materials, including human specimens. Upon their return to the Netherlands, they reintegrated into the academic community and pursued their careers, now enriched scientifically by their colonial experiences.

F.A.F.C. Went (1863-1935)

Under the inspiring leadership of F.A.F.C. Went (1863-1935), who served as the Professor of Botany at Utrecht from 1896 to 1933, the field of biology, in particular, was able to flourish as a modern experimental discipline, largely through research conducted in the colonies. Went actively encouraged his students to journey to the Dutch East Indies (Indonesia) due to the abundant research opportunities there, often conveying the sentiment: "I envision Java, bathed in sunshine, unveiling its treasures to you, inviting you, urging you to depart from your misty homeland and uphold the reputation of the Netherlands on the other side of the equator!"

Pure Science in the Colony vs. Pure Colonial Science

Went championed the cause of pure scientific research as an essential facet of civilization in the colonies. He contended that 'where the motherland [including Utrecht University] lagged behind, the colonies had, in a way, taken on the role of pioneers.' The outcomes of this research also bolstered the exploitation of the colony. Indonesian employees and students had limited exposure to this scientific knowledge, both within the colony and in the Netherlands.

The Oil Faculty (1925-1950)

The university's colonial legacy is notably reflected in the creation of the Indology faculty in 1925. Occasionally referred to as the Oil Faculty or, less frequently, the Sugar Faculty, this faculty, consisting of extraordinary chairs in the faculty of Humanities and the faculty of Law, received financial backing from oil and sugar magnates to support the education of colonial administrators bound for the Dutch East Indies. The faculty's ideology leaned towards a deep conservatism, as evidenced by one of its professors openly asserting, 'We hold the 'copyright' on the colony, and therefore, we are entitled to the profits! After all, 'we' had brought civilization.'

"Brown-skinned but with white souls": Superiority complex, also at Utrecht University

Throughout its colonial history, Utrecht University repeatedly grappled with the issue of slavery. In 1669, Johan Basseliers, an alumnus of Utrecht University and a minister in Suriname, wrote,

'with the hope that in due course we shall not fail to find the necessary means for the continuation of God's churches and service, to which schools will not contribute little, to raise not only our Christian youth but also those of foreign and inbred darklings in the light of the sun of righteousness, and to learn to walk therein, while it is still above the climbs of our horizon.'

The phrase "Sun of righteousness" appears to directly allude to the motto of his alma mater in Utrecht, *Sol Iustitiae illustra nos*.

In 1676, Adrianus de Meij (... - 1699) pursued theology at Utrecht. Adrianus was the son of a Dutch VOC official and a local woman in Paleacatte, Coromandel, the southeastern coast of India. Following his studies in Utrecht, he journeyed to Ceylon and assumed the position of rector at the

Malabaarsch seminar in Naloer, which aimed to educate local young men. This Utrecht University alumnus, who had achieved considerable success, served as a minister and rector of the seminar, but he also enslaved more than thirty people.

Around 1750, Willem Juriaan Ondati (father of the renowned patriot Pieter Philip Juriaan Quint Ondaatje) and Hendrik Philipz studied theology at Utrecht. They hailed from Ceylon. Upon their return, the newspapers effusively praised them as "both originating from the Eastern Black Nation [...] these individuals, although of brown skin, possessed the souls of the white Easterners."

And then there's the example of Nicolaas Beets regarding slavery. Certainly, Beets, a poet, writer, minister, and professor of church history and ethics from 1875, was against slavery. He wrote about it and penned the lines:

'Wij zijn wel zwarten,
Maar hebben harten,
Zoo goed als gij.
En zoo uw harten beter zijn,
Verlost dan de onzen van de pijn!'

[We may be black,
But we have hearts,
As good as you.
And if your hearts are better,
Then free ours from pain!]

"Foreign and indigenous dark-skinned people,"; "We may be black, but we have hearts,"; and "brown-skinned but with white souls Easterners" – these phrases embody a recurring theme in Utrecht university's colonial history. The university consistently, driven by a powerful Western-colonial sense of superiority, encountered the Other – those who didn't share our faith (i.e., of course, 'our' Christian faith) and those deemed 'undeveloped.' This superiority complex finds its origins in (Western) modernity, an essential aspect of which is the colonial subjugation of the Other. The unsettling proximity of this superiority complex to slavery cannot be ignored.

From Colony to Decolonization

Following World War II, the colony evolved into an "underdeveloped" country, later termed a "developing country," the "Third World," or, as self-designated by the nations themselves, the "non-aligned" countries. Utrecht also played a significant role in advancing education and research capacity in Africa, Asia, and Latin America. This was known as university development cooperation at the time, a field in which I worked for many years. It's possible that I may have been one of the secular missionaries who, in Asia and Africa, conveyed what a 'genuine' university represented and offered assistance in the form of development aid.

Understanding our colonial past also provides suggestions on how we, as a university, should position ourselves in discussions about 'decolonisation'. 'Decolonisation' means that we, as a university, have close ties with universities in countries that we now view as 'former colonies'. Strive for genuine reciprocity and allow yourself to be critically questioned by colleagues there on a regular

basis: have we moved beyond our colonial preoccupations, have we rid ourselves of traces of that superiority?

Bio:

Henk van Rinsum held a position in the field of university development cooperation at Utrecht University for an extended period. He obtained his PhD in 2001 with a dissertation titled *Slaves of Definition: In Quest of the Unbeliever and the Ignoramus* and published *Sol Iustitiae and the Cape: A History of Utrecht University's Ties with South Africa*. in 2006. Presently, he serves as a research fellow at Stellenbosch University in South Africa.

Universiteit Utrecht en Koloniale Kennis; Bestuderen, Bemeten en Beleren sinds 1636¹

Henk J. van Rinsum



De Universiteit Utrecht is in 1636 gesticht en vanaf het begin is er een relatie geweest met de 'kolonie'. Al snel werden in Utrecht opgeleide predikanten uitgezonden naar de 'handelskerken' onder beheer van de West-Indische Compagnie en de Verenigde Oost-Indische Compagnie. Deze predikanten hebben de theologie van met name Voetius (1589-1676) en Hoornbeeck (1617-1666) meegenomen in hun nieuwe wereld. De theologie van Utrecht was de theologie van het ware gereformeerde geloof en de publieke gereformeerde kerk.

Exploratie

Deze nieuwe wereld was ook een wereld van mensen met andere religies, met andere talen, een wereld van planten en dieren die tot dan toe onbekend waren. En deze nieuwe wereld werd, ook door mensen van de universiteit van Utrecht, geïdentificeerd, verzameld, getekend, beschreven, en zo binnen ons kennisveld gehaald. En deze kennis was macht.

Experiment & Exploitation

Bij de groei van de koloniale samenleving, met name in de tweede helft van de negentiende eeuw bleek de zucht naar *exploratie* om te slaan naar *exploitatie* en naar – de voor de nieuwe natuurwetenschappen zo essentiële – experimenten. Diverse disciplines konden zich in deze periode ontwikkelen dankzij het feit dat Nederland een koloniale grootmacht was.

¹ Deze tekst is mede gebaseerd op een bijdrage van mij in het Digitaal UniversiteitsBlad (DUB) van de Universiteit Utrecht, d.d. 20.4.2022.

De natuurwetenschappen zoals biologie, geologie en farmacie hebben in hun wetenschapsontwikkeling enorm geprofiteerd hebben van de koloniën. Eind negentiende, begin twintigste eeuw was er sprake van een circulaire beweging van Nederlandse academici met name in de bètawetenschappen, opgeleid in Nederland aan Nederlandse universiteiten. Zij vonden een arbeidsmarkt in de kolonie. Zij deden onderzoek in proefstations of namen deel aan expedities en verzamelden materiaal (ook menselijk materiaal!). Terug naar Nederland, keerden zij terug naar de academische wereld en vervolgden – wetenschappelijk verrijkt ín en dóór de kolonie - hun academische carrière.

Met name de biologie heeft zich onder de bezielende leiding van F.A.F.C. Went (1863-1935), hoogleraar Botanie in Utrecht van 1896-1933, vooral door onderzoek in de koloniën als moderne experimentele discipline kunnen ontwikkelen. Het was Went die zijn studenten aanspoorde om naar Indië te gaan omdat de onderzoeksmogelijkheden daar legio waren (“Ik zie in mijn verbeelding Java, omgeven door een aureool van zonneschijn, dat zijn schatten voor U openlegt, dat U toewenkt, U toeroept om uit uw mistig vaderland te trekken, om aan de andere zijde van den evenaar den naam van Nederland hoog te houden!”).

Zuivere wetenschap in de kolonie x zuiver koloniale wetenschap

Het was Went die het zuiver wetenschappelijk onderzoek als dimensie van beschaving in de koloniën propageerde. Went beweerde ‘dat, waar het moederland hier [dus ook de universiteit van Utrecht] achterlijk gebleven is, de koloniën in zekeren zin als baanbrekers zijn opgetreden’. En met de resultaten van dit onderzoek werd de exploitatie van de kolonie ook versterkt. Heel mondjesmaat mochten Indonesische medewerkers en studenten daar en hier ruiken aan deze wetenschap.

De Olie-faculteit

Het koloniale verleden van de universiteit komt wel heel pregnant naar voren in de Indologische faculteit die in 1925 van start gaat. Men sprak van de *Olie-faculteit* of soms de Suiker-faculteit omdat de olie- en suikerheren deze opleiding van de bestuursambtenaren in Indië financieel mogelijk gemaakt hebben. De ‘ideologie’ van deze faculteit was van een wel zeer conservatieve snit waarbij door één van de hoogleraren van deze faculteit openlijk werd geschreven dat wij het ‘auteursrecht’ op de kolonie hadden en daarmee het recht op de revenuen! Immers, ‘wij’ hadden beschaving gebracht.

‘Bruinhuidig maar blankbeziel’d: superioriteitsdenken, ook vanuit Utrecht

In dit koloniale verleden was er telkens de confrontatie met slavernij. In 1669 schreef Johan Basselier, UU-alumnus en zendeling in Suriname: “om niet alleen onse Christen jeugt maar ook die van uytlandsche en ingebore duysterlingen *in’t ligt van de zonne der geregtigheyd* op te queecken, en daarin te leeren wandelen, terwijl ’t nog boven de kimmen van onsen horizont is”. ‘Zonne der geregtigheyd’ lijkt een rechtstreekse verwijzing naar het motto van zijn alma mater in Utrecht *Sol Iustitiae illustra nos*.

In 1676 studeerde Adrianus de Meij (... - 1699) theologie in Utrecht. Adrianus was de zoon van een Nederlandse VOC-official en een lokale vrouw in het toenmalige Paleacatte, Coromandel, de zuidoostkust van India. Na zijn studie in Utrecht ging hij naar Ceylon en werd in 1677 rector van het zogenoemde Malabaarsch seminarie in Naloer dat erop gericht was lokale jonge mannen op te leiden. Deze UU-alumnus die het goed met zichzelf getroffen had, was predikant, was rector van het seminarie en, ... hij bezat meer dan dertig personen in slavernij.

Rond 1750 studeerden Willem Juriaan Ondati (vader van de bekende patriot Pieter Philip Juriaan Quint Ondaatje) en Hendrik Philipz theologie in Utrecht. Zij waren afkomstig uit Ceylon. In de krant werd bij hun terugkeer vol lof gesproken over deze: 'beiden van d'Oosterse Zwarte Natie [...] deeze wel bruinhuidige maar blankbezielde Oosterlingen'.

En dan het voorbeeld van Nicolaas Beets over de slavernij. Zeker, Beets, dichter, schrijver, predikant en hoogleraar kerkgeschiedenis en ethiek vanaf 1875, was tegen de slavernij. Hij dichtte daarover en schreef de zinnen:

'Wij zijn wel zwarten,
Maar hebben harten,
Zoo goed als gij.
En zoo uw harten beter zijn,
Verlost dan de onzen van de pijn!'

"Uytlandsche en ingebore duysterlingen", "Wij zijn wel zwarten maar hebben harten", "bruinhuidige maar blankbezielde Oosterlingen"! Dit is de rode draad die het Utrechtse koloniale verleden loopt. De universiteit is voortdurend vanuit een sterk westers- koloniaal superioriteitsdenken in contact gekomen met die Andere, die nog-niet-gelovige (en dan natuurlijk 'ons' christelijk geloof) en die 'nog-niet-ontwikkelde'. Dit superioriteitsdenken is geworteld in de (westerse) moderniteit die een noodzakelijke pendant heeft in de kolonialiteit van de Ander. En dit superioriteitsdenken en slavernij liggen griezelig dicht bij elkaar.

Van kolonie naar dekoloniseren

Na de Tweede Wereldoorlog werd de kolonie een 'onder-ontwikkeld' land, daarna een 'ontwikkelingsland', 'de Derde Wereld' of zoals de landen zichzelf noemden de 'niet- gebonden' landen. Ook Utrecht hielp bij de opbouw van onderwijs en onderzoek in Afrika, Azië en Latijns-Amerika. Universitaire ontwikkelingssamenwerking heette dat toen. Zelf heb ik jaren in die universitaire ontwikkelingssamenwerking gewerkt. Zeker, ik was misschien wel één van de seculiere zendelingen die in Azië en Afrika vertelde hoe een 'echte' universiteit eruitzag en aanbood om dan hulp te bieden (ontwikkelingshulp).

Inzicht in ons koloniale verleden geeft ook suggesties hoe wij ons als universiteit op moeten stellen in de discussies over 'dekolonisatie'. 'Dekolonisatie' betekent dat we als universiteit nauwe banden hebben met universiteiten in landen die we nu als 'voormalige koloniën' zien. Streef dan naar echte wederkerigheid en laat je dan regelmatig kritisch bevragen door de collega's daar: zijn we van onze koloniale preoccupatie af, zijn we van onze sporen van die superioriteit af?

Bio

Henk van Rinsum was jarenlang verantwoordelijk voor de universitaire ontwikkelings-samenwerking aan de Utrechtse universiteit. Hij promoveerde in 2001 op een dissertatie getiteld: *Slaves of Definition; in Quest of the Unbeliever and the Ignoramus* en publiceerde in 2006 *Sol Iustitiae en de Kaap; een geschiedenis van de banden van de Utrechtse universiteit met Zuid-Afrika*. Hij is als 'research fellow' verbonden aan de universiteit van Stellenbosch in Zuid-Afrika.

<http://www.henkvanrinsum.nl>

<https://www.walburgpers.nl/nl/book/9789464562002/universiteit-utrecht-en-koloniale-kennis>